

Stadsontwikkeling: Zaaïen op Beton

‘De Site’ en de tijdelijke invulling van braakliggende terreinen

(foto: Freddy Willems)

De laatste jaren is tijdelijke invulling van leeggekomen ruimtes zoals vervuilde industriële ‘brownfields’ maar ook gebouwen hip bij planners en architecten. En, net omdat de stad onophoudelijk in beweging is, sluit deze praktijk sterk aan bij de stedelijk dynamiek. Maar terwijl de oorspronkelijke dynamiek spontaan van onderop kwam, is ‘tijdelijk ruimtegebruik’ eerder een zaak van gestroomlijnde ruimtelijk planning.

In het kader van het stadsvernieuwingsproject Bruggen naar Rabot dat ‘bruggen wil slaan’ vanuit de geïsoleerde Rabot-Blaisantvestwijk naar andere stadswijken, kwam er van onderop, door organisaties als Rocsa en Samenlevingsopbouw Gent, een ‘ander’ verhaal over ‘tijdelijk ruimtegebruik’. Dit werd gaandeweg opgepikt en ondersteund door vooral de Gebiedsgerichte Werking en Stedelijke Vernieuwing (GGW) maar ook de milieudienst en de Diensten Economie en Kunsten. Een stuurgroep werd opgericht en ‘De Site’ kwam tot leven als een evenementenplein en publieke gebruiksruimte voor de wijk. Naar aanleiding van ‘het einde’ van De Site werd daarover op vrijdag 24 september 2010 een colloquium “Zaaïen op Beton” gehouden.

Voor elk wat wils

Evelyne Deceur van Rocsa tijdens het colloquium: “De Site moest een plek worden voor en door de buurt. We wilden buurtbewoners uitdagen, ook voorbij de wijk, om zo een wijkidentiteit te bouwen.” Een amalgaam aan projecten zag het levenslicht. Zoals een voetbalpleintje, de immens populaire volkstuintjes, een openluchtcinema, een verkeerspark en buurtbarbecue, een kleine kinderboerderij en een enorme zandbak ‘Rabot Beach’, alsook de ‘Artcube’; een plek voor het sociaal-artistiek kunstenaarscollectief Transart en een wisselbibliotheek. De Site stimuleerde succesvol culturele uitwisseling in een wijk waar de menselijke verhoudingen dikwijls moeilijk liggen. Nogmaals Deceur: “We wilden met de stuurgroep dingen vooral faciliteren, om tot een duurzaam groeiverhaal te komen, via de opbouw van een ‘mobiel dorp’ met de nadruk op ‘proces’, ‘integraal werken’, ‘cultureel veranderingsproject’ en expertise ontwikkelen over nieuwe vormen van participatie en de nadruk op “doen”!”.

De dynamiek van De Site bracht een lokale coalitie op de been gericht op wijkontwikkeling.

De dynamiek van De Site bracht een lokale coalitie op de been gericht op wijkontwikkeling. Een reeks actoren waren hierin actief zoals Samenlevingsopbouw Gent, de sociaal-artistieke organisatie Rocsa, de lokale Dekenij, Vzw Jong, Buurtwerk, de Dienst Kunsten, de Dienst Economie en de Dienst Gebiedsgerichte Werking en Stedelijke Vernieuwing die ook formeel de regierol opneemt. En op zijn beurt zorgde deze coalitie voor een verbreding van het oorspronkelijke fysiekruimtelijke project. Zo werkt Rocsa samen met de Dekenij en Samenlevingsopbouw Gent in het sociaalartistiek tewerkstellingsproject “Made By OYA”, een textielatelier van zo’n 40 vrouwen van voornamelijk Turkse origine. Daarnaast is er de (mogelijke) uitbouw van een wijkrestaurant door Turkse buurtvrouwen die nu BBQ’s organiseren als feitelijke vzw. De sociaal-culturele infrastructuur van de wijk wordt versterkt door de oprichting van de ‘Rocsa-singers’ en de Kopergieterij heeft een nieuw kindertheater ingeplant in het Rabot.

‘het einde van de tijdelijkheid’

Terug naar het colloquium. Na het woordje van burgervader Termont, en de algemene uiteenzetting over ‘tijdelijk ruimtegebruik’ van Aurelie De Smet, passeerden andere sprekers zoals enkele mensen van het project ‘Transvaal’ uit het Nederlandse Den Haag de revue. Echter, we focussen op “De Site”. Op het menu stonden een rondleiding op De Site, een BBQ en een avondlijk panelgesprek. Tijdens de rondleiding werden de bovenstaande projecten nog es enthousiast uitgelegd -met Danny erbij (het manusje van alles op De Site)-, en konden vragen worden gesteld. Bijvoorbeeld: “Wat de mensen dachten over de verhuis van de activiteiten en stadstuintjes? “ Terwijl een medewerker van De Site zei “dat mensen niet meer in de tuintjes werkten omdat de groep Roma’s (die de lokalen van Chiro Mengelmoes hebben gekraakt) naar alle waarschijnlijkheid steelt uit de tuintjes zodat mensen zelfs niet meer aan oogsten geraken” vertelden twee actieve buurtbewoners “dat de mensen al langer de motivatie kwijt zijn omdat zij moeten wijken voor een andere groep bewoners van de toekomstige nieuwe woningen op de stadsgassite”.

Een goed gesprek

Met de magen goed gevuld na de BBQ, vangt het debat aan. Naast Evelyne Deceur, zitten Jim Segers (Citymine(d)) aan tafel, maar ook Schepen Tom Balthazar en Filip Van Wesenbeeck van de Dienst Stedenbouw. Vreemd en jammer genoeg niemand van Samenlevingsopbouw. Moderator van dienst Filip De Rynck haalt het onderste uit de kan, en stelt de interactie tussen sprekers en publiek op scherp. “Verandert dit project nu iets voor de wijk?”, zo opent De Rynck. Balthazar relativeert dat het een illusie is dat het Site-project ‘alles’ verandert. “Vooral de ‘sociale cohesie’ wordt versterkt, het cynisme wordt gekenterd en de wijk staat op de kaart”. “En de toekomst voor de wijk? Op welke manier heeft het toekomstige woonproject op de gasmetersite impact?”. Opnieuw Balthazar: “Er zullen duurzame woningen komen, en 20% sociale woningen, en gemengde woningtypes, wat goed is voor de sociale mix.” Over het nieuwe ontwerp waarop 4 private groepen intekenden, en dat nog een goed bewaard geheim is, klinkt het uit de monden van het beleid dat het ‘een integrerend ontwerp’ is, en dat de eisen in het bestek de eigenheid van de wijk respecteert.

Zal het nieuwe project geen vreemde eend in de bijt zijn?

“Maar zullen het geen twee aparte werelden zijn en blijven, zal het nieuwe project geen vreemde eend in de bijt zijn?” zo vraagt de moderator. Volgens Van Wesenbeeck “is de mythe van totale maakbaarheid via stadsontwerp achterhaald. Het nieuwe ontwerp van de ontwikkelaars voor de stadsgassite zal ook ongedefinieerde plekken hebben, en dus flexibel zijn

ten aanzien van toekomstige integratie van noden uit de wijk, en is dus allerminst een enclave.” Voor de rest van de avond zouden hierover vragen komen uit het publiek, want “hoe plan je het onbestemde en informele?” en “Wat met de bestaande processen die werden opgezet op de Site?”, “Kregen de bewoners dan inspraak in het ‘flexibele en open’ nieuwe ontwerp?” en vooral “Wat met de uitdagingen in de rest van de wijk en de barslechte woonkwaliteit?”. Al stelde Jim Segers terecht dat Gent ‘verlichte planners’ heeft, en dat er duidelijk ‘voorbij de stenen gekeken wordt’, bleven deze vragen vooral onbeantwoord.

Enkele zaken werden wel duidelijk(er). Omdat De Site onder de noemer ‘tijdelijk ruimtegebruik’ functioneerde, maakte de Dienst GGW het zogenaamde ‘plan voor de recreatieve structuur’ op, die alle gebruiksruimtes en ruimtelijke praktijken van buurtbewoners in kaart brengt. Op basis daarvan worden De Site-activiteiten verplaatst of heringeplant. Momenteel is dat naar een groene strook aan de rand van de wijk (in ‘het Buurderij’-project) en eventueel op andere kleinere locaties in de wijk in een reeks buurtbeheerprojecten onder leiding van Samenlevingsopbouw Gent.

Maar is deze verplaatsing dan zo vanzelfsprekend, zo vroegen meerdere participanten. Want praktijken en sociale relaties tussen mensen ontvouwen zich en zijn gebonden aan specifieke plaatsen, wat ‘verplaatsing’ niet vanzelfsprekend maakt, en vooral niet wanneer mensen moeten wijken voor nieuwe bewoners (grotendeels tweeverdieners). Enkele studenten sociaal werk van de Artevelde Hogeschool evalueerden ‘De Site’ in het najaar van 2009 aan de hand van interviews met betrokkenen. De belangrijkste vaststellingen waren deze: de bewoners zijn over het algemeen tevreden over De Site, al zien ze de toekomst somber in: “De Site is voor deze wijk een verademing. Ik vind het heel jammer dat het weg gaat. De zuurstof voor de buurt is echt nodig. Woningen gaan er altijd te kort zijn”. Een andere buurtbewoner zei: “het ‘levendige’ van De Site staat in schril contrast met de ‘doodsheid’ van het Rabotpark. Wij gaan wij daar soms ook naartoe, maar dat is geen park! Dat is een schoon aangekleed groen stuk rond het gerechtsgebouw! En meer is dat niet. Waarom kunnen zij daar geen echt park van maken?”. En over de toekomstige invulling met nieuwe woningen op de stadsgassite klinkt het als volgt: “Woningen gaan er altijd te kort zijn. Mensen zouden zelfs op de zee bouwen als ze zouden kunnen. Ik vind het niet verantwoord dat er in deze wijk, de drukst bevolkte wijk van Gent, nog extra woningen komen.”. Wat ons daarenboven bezig houdt na het debat is de vraag wat er gebeuren zou wanneer er, ondanks het enthousiasme van de stad ervoor, nu eens écht spontane tijdelijke projecten zouden worden opgezet in zones die de stad niet zelf voorstelt, gezien de toenemende anti-kraakhouding van de Stad Gent?

“De software ontwikkelen, voorbij de stenen ‘hardware, is belangrijk. Daarin toont de Site de potenties van de wijk.” zo stelde Jim Segers terecht. Deceur van Rocsa vulde aan dat “investeringen in de wijk nodig zullen blijven”, wat Balthazar dan ook verder beloofde te doen “met een waaier aan beleidsmaatregelen”. Het project ‘De Site’ bracht duidelijk verschillende discussiepunten naar voor over de toekomst van de wijk, maar net zoals alles dat voor ons ligt, zijn toekomstdromen maar ‘tijdelijke invullingen’.

PASCAL DEBRUYNE